

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 12.01.17

Adam Bodnar

IV.7021.204.2014.MK

Pan Zbigniew Ziobro
Minister Sprawiedliwości

dot. DSO-I-072-5/16
DL-072-2/15

Szanowny Panie Ministrze,

Niniejszym pismem pragnę powrócić do korespondencji w sprawie wykonywania kontaktów między rodzicami i dziećmi, którą Rzecznik Praw Obywatelskich prowadził z resortem sprawiedliwości w roku 2016. Problem skuteczności obecnie obowiązujących przepisów art. 598¹⁵-598²² ustawy z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t. j. Dz.U. z 2014 r., poz. 101 ze zm.) pozostaje bowiem nadal aktualny.

Jak wynika z pisma Pana Łukasza Piebiaka, Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości, z 17 czerwca 2016 r. (DSO-I-072-5/16), w formularzu statystycznym *MS-S16/18 Sprawozdanie w sprawach rodzinnych i nieletnich* dodano punkt o rodzajach orzeczeń w sprawach dotyczących wykonywania kontaktów z dzieckiem. Pierwsze półroczne sprawozdanie miało być dostępne pod koniec lipca 2016 r., zaś obecnie zbliża się termin sprawozdania za drugie półrocze 2016 r.

Uprzejmie proszę zatem o przekazanie informacji statystycznych w omawianym zakresie, uzyskanych ze sprawozdań z formularza statystycznego MS-S16/18 – jeśli dane z drugiego półrocza 2016 r. jeszcze nie wpłynęły do Ministerstwa, uprzejmie proszę o udzielenie odpowiedzi po ich wpłynięciu.

Jednocześnie uprzejmie proszę o poinformowanie, jakie wnioski zostały sformułowane w Ministerstwie Sprawiedliwości po analizie uzyskanych danych oraz czy

planowane jest podejmowanie prac legislacyjnych w sferze regulacji kontaktów między rodzicami i dziećmi, celem zwiększenia skuteczności orzeczeń sądowych w tej sferze.

Odnosząc się ponadto do treści udzielonych wymienionym na wstępie pismem z 17 czerwca 2016 r. wyjaśnień, zwłaszcza co do kwestii ujednoczenia i uproszczenia procedury poprzez odrębne postępowanie dotyczące wykonywania kontaktów oraz rzadkiego wykorzystywania sankcji majątkowych, chciałbym zwrócić uwagę, że środowiska sędziowskie, np. zrzeszone w Stowarzyszeniu Sędziów Rodziny w Polsce, krytycznie oceniają przede wszystkim dwuetapowość postępowania uregulowanego w art. 598¹⁵-598²² KPC. Taka regulacja powoduje przedłużenie postępowania od momentu naruszenia obowiązków dotyczących kontaktów do fazy realnej reakcji sądu, a także może powodować zniechęcenie uprawnionych do wszczynania postępowania. Ponadto trzeba wskazać, że zgodnie z art. 598¹⁸ KPC wydanie każdego kolejnego postanowienia wymaga złożenia kolejnego wniosku, a co za tym idzie – przeprowadzenia kolejnego postępowania sądowego. Pozostają aktualne kwestie wymienione w piśmie Rzecznika z 28 kwietnia 2016 r., dotyczące braku jednolitej praktyki sądów, wykorzystywania procedury art. 598¹⁵-598²² KPC do „odzyskiwania” alimentów (skargi takie wpływają do Rzecznika Praw Obywatelskich). Zdarza się również, że wskutek słusznego dążenia sądów, by orzeczona kwota pieniężna była dotkliwa i doprowadziła do wykonywania kontaktów, przy wielokrotnym obciążaniu rodzica zobowiązanego może dojść do zagrożenia potrzeb bytowych małoletniego dziecka, którego postępowanie dotyczy. Z kolei w odwrotnej sytuacji, gdy rodzic zobowiązany jest majątny, może wykonywać kolejne postanowienia nakazujące zapłatę oznaczonej kwoty pieniężnej i nadal nie wykonywać kontaktów orzeczonych sądownie.

Jednocześnie pragnę powrócić do innego problemu, który był przedmiotem moich wystąpień do resortu sprawiedliwości w latach ubiegłych. Kwestia ta to kontakty z pełnoletnimi osobami bliskimi, w tym zwłaszcza osobami ubezwłasnowolnionymi, i możliwość rozszerzenia stosowania przepisów o wykonywaniu kontaktów także na takie kontakty. Wcześniejsze pisma (odpowiedź z 20 kwietnia 2013 r., DPrC-I-072-4/13/2) były bliższe stanowisku Rzecznika, że konieczne jest zapewnienie skutecznej ochrony praw osób niepełnosprawnych, umożliwiające realizację kontaktów z ubezwłasnowolnionym całkowicie. Z kolei ostatnie pismo Pana Wojciecha Węgrzyna, Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości, z 16 marca 2015 r. (DL-072-2/15/2) zawierało negatywne stanowisko wobec zasadności takiej regulacji, jednak trzeba zauważyć, że w pewnej mierze było ono związane z planowanym zniesieniem instytucji ubezwłasnowolnienia w ogóle.

W związku z tym, że prace legislacyjne w zakresie zniesienia instytucji ubezwłasnowolnienia zostały czasowo wstrzymane (jak wynika z pisma Pana Marcina

Warchoła, Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości, z 16 listopada 2016 r., DL-I-072-12/15), uprzejmie proszę o ponowne rozważenie zasadności podjęcia prac legislacyjnych, mających na celu lepszą ochronę praw osób ubezwłasnowolnionych w kwestii kontaktów z innymi osobami.

Sytuacja takich osób, zwłaszcza osób ubezwłasnowolnionych całkowicie, przypomina w wielu istotnych sferach sytuację małoletnich dzieci, poddanych władzy rodzicielskiej. Tymczasem o ile w sprawach dotyczących małoletnich rodzice, dziadkowie, powinowaci w linii prostej oraz inne osoby sprawujące przez dłuższy czas pieczę mają możliwość wystąpienia z wnioskiem o regulację, a następnie o wykonywanie kontaktów z dzieckiem, o tyle takiej procesowej możliwości nie mają te same osoby w stosunku do osoby pełnoletniej, ubezwłasnowolnionej częściowo albo całkowicie, której opiekun czy kurator uniemożliwia kontakty z niektórymi czy wszystkimi osobami bliskimi bądź zakazuje personelowi placówki, w której przebywa osoba ubezwłasnowolniona, umożliwiania takich kontaktów. Osoby bliskie mogą jedynie występować do sądu rodzinnego z prośbami o wydanie opiekunowi stosownych zarządzeń i poleceń, jednak pisma te, niebędące wnioskami procesowymi, nie muszą spowodować reakcji sądu z urzędu, ponadto osoby proszące o kontakt nie są z zasady uczestnikami takiego postępowania sądowego, podejmowanego w trybie nadzoru sądu nad opieką czy kuratelą. Wnioski obywateli o pomoc w takich sprawach wpływają stale do Rzecznika Praw Obywatelskich.

Powyższe uwagi kieruję do Pana Ministra na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (t. j. Dz.U. z 2014 r., poz. 1648 ze zm.) z prośbą o przedstawienie stanowiska Pana Ministra w poruszonych kwestiach.

Z poważaniem